

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

หนังสือพิมพ์นับว่าเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทอย่างสูงต่อสาธารณชน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม หนังสือพิมพ์เป็นเสมือนภาพที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นมุมมอง แนวคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ หนังสือพิมพ์เป็นครูของประชาชน กระตุ้นความกระหายใคร่รู้ของประชาชน ตอบสนองแนวทางและความต้องการของประชาชน หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางในการจัดสร้างประชาคมดีของประชาชนและเป็นตัวกลางที่เปิดกว้างมากที่สุดให้ประชาชนได้สัมผัสกับรัฐบาล เพื่อให้ได้รับรู้ว่ารัฐบาลภายในประเทศกำลังทำอะไร เกิดผลอะไรให้ประโยชน์และให้โทษกับใคร

ในควมมีพลังและความมีอิทธิพลในทางความคิดและการกระทำที่หนังสือพิมพ์มีต่อประชาชน ไม่เพียงแต่ประชาชนเท่านั้นที่มุ่งหวังพึ่งพาและมอบความไว้วางใจให้กับหนังสือพิมพ์ ในฐานะปัจจัยสำคัญในการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล หากแต่รัฐบาลเองก็ได้มองถึงผลประโยชน์ของตนเองที่จะได้รับจากหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน

ธรรมชาติของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย และทุกประเทศในโลกมักจะปกปิดความสกปรกและเปิดเผยความสะอาด ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยหรืออำนาจนิยม ในขณะที่ธรรมชาติของหนังสือพิมพ์คือการขุดคุ้ยหาความจริงเพื่อนำมาตีแผ่ให้ประชาชนได้ทราบจึงนับเป็นธรรมชาติที่แตกต่างและตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง

หนังสือพิมพ์ที่อยู่ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีเสรีภาพอย่างพอเพียงในการแสวงหาข่าวสาร และนำเสนอความคิดเห็นภายใต้กรอบของกฎหมาย และจริยธรรม โดยแนวคิดที่ว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนคือ เสรีภาพของประชาชน รัฐบาลที่ไม่โปร่งใสและไม่สุจริตต่อประชาชนจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ แต่ทว่าในระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม สื่อมวลชนจะแสดงบทบาทในการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนได้น้อยหรือแทบจะไม่ได้เลย การที่สื่อมวลชนกล้าแสดงความคิดเห็นทำทนายและกระทบกระทั่งอำนาจรัฐ ผลที่ได้รับคือการถูกสั่งปิดทั้งชั่วคราวและถาวร ตามความหนักเบาของมาตรการการลงโทษของรัฐบาลอำนาจนิยม นอกจากนั้นแล้วยังอาจถูกคุกคามจากอำนาจมืดด้วยเช่นกัน

รัฐบาลในระบบอำนาจนิยมแม้จะไม่พึงพอใจกับการที่ได้ขจัดเสี้ยนหนามที่คอยทิ่มแทงตนเอง หรือ “บังอาจ” มาตรวจสอบตนได้ แต่ความรู้สึกอีกส่วนหนึ่งก็คือ ความรู้สึกที่ตนเองผิดพลาดที่ไม่สามารถซื้อใจหนังสือพิมพ์ได้ ทั้งไม่สามารถจะดึงหนังสือพิมพ์มาเป็นเพื่อนพ้องหรือเครื่องมือได้ และไม่สามารถขอร้องให้หนังสือพิมพ์ดังกล่าวนำเสนอแนวนโยบาย ผลงาน

กิจกรรมของรัฐบาลที่เห็นว่าดีแล้วไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างคะแนนนิยมได้ ยิ่งหนังสือพิมพ์รวมตัวกันโดดเดี่ยวรัฐบาล ก็จะเป็นผลร้ายกับรัฐบาลที่คิดจะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ประชาชน เพราะไม่มีสื่อมวลชนใดที่จะสามารถสร้างภาพลักษณ์ให้รัฐบาลได้ดีเท่ากับหนังสือพิมพ์

เฉกเช่นเดียวกันกับรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรแม้จะรับการถ่ายโอนอำนาจจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็รู้ว่ามียุทธศาสตร์ที่สามารถจะโค่นล้มตนเองเมื่อไหร่ก็ได้ ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดก็คือ การออกหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลโดยอาศัยฐานเสียงของประชาชนในการสร้างคะแนนนิยม และมีจุดประสงค์ที่จะให้คะแนนนิยมนั้นสร้างความพอใจให้กับสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้มีอำนาจที่แท้จริง

ในส่วนของผลการวิจัย “บทบาทของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร และความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย” นี้ ได้จัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 หนังสือพิมพ์เจ้าพระยากับการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า หนังสือพิมพ์เจ้าพระยามีบทบาทในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร 3 ด้าน คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเป็นการสร้างความชอบธรรมทางด้านสังคมมากที่สุด คือ 72.11 % รองลงมา คือ ด้านการเมือง 15.65 % และท้ายสุดด้านเศรษฐกิจ 12.24 % ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการสร้างความชอบธรรมทางด้านสังคมมีขอบข่ายที่กว้างขวางถึงปัญหาหลายด้าน รัฐบาลได้อาศัยกลไกการทำงานของรัฐบาลในการดำเนินการแก้ปัญหา และหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาก็มีความสะดวกในการนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเสนอ

อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์เจ้าพระยนำเสนอเรื่องของการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าด้านสังคมมาก เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระบบการเมือง ความถนัดและขอบข่ายในการนำเสนอที่ยังไม่กว้างขวางนัก และกลไกของรัฐบาลในด้านนี้สนองตอบได้จำกัด

ในส่วนของรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหานั้นได้แยกประเด็นการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาออกเป็น 6 ประเด็นดังนี้

1. การอธิบาย ตีความ สนับสนุนการใช้อำนาจหน้าที่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นด้านบวก และวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุนรัฐบาล

2. สนับสนุนการสร้างบรรทัดฐานของสังคม หรือ การอบรมบ่มนิสัยทางสังคม
3. การเห็นพ้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลในการประสานกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม
4. การสนับสนุนแนวทางการสร้างประชาติของรัฐบาล
5. การจัดลำดับความสำคัญของเหตุการณ์โดยให้หน้าหนักกับกิจกรรมของรัฐบาล
6. การเป็นสื่อกลางของรัฐบาลในการนำเสนอวัฒนธรรมหลักและผลักดันให้เกิดการรักษาค่านิยมร่วมกัน

ทั้งนี้สามารถสรุปบทบาทในการสร้างความชอบธรรมในแต่ละด้านดังนี้ คือ

ด้านการเมือง บทบาทที่มีการนำเสนอมากที่สุด คือ อธิบาย ดีความ และวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุนรัฐบาล 56.51 % นับว่าเป็นบทบาทสำคัญของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาที่จะมีผลในแง่ดีต่อรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่ต้องการได้รับเสียงสะท้อนในด้านการสนับสนุนจากประชาชน

ด้านเศรษฐกิจ บทบาทที่มีการนำเสนอมากที่สุด คือ การอธิบาย ดีความ สนับสนุนการใช้อำนาจหน้าที่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นด้านบวก และวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุนรัฐบาล 66.66 % นับเป็นการทดแทนความสามารถในการบริหารราชการแผ่นดินทางด้านเศรษฐกิจที่รัฐบาลมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการให้ข่าวสาร เพื่อผ่อนคลายสภาพความเดือดร้อนของประชาชน

ด้านสังคม บทบาทที่นำเสนอมากที่สุด คือ การอธิบาย ดีความ สนับสนุนการใช้อำนาจหน้าที่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นด้านบวก และวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุนรัฐบาล 62.26 % ดังที่ได้กล่าวในเรื่องของขอบข่ายการบริหารราชการแผ่นดินและการดำเนินงานด้านสังคม ที่มีหน่วยงานราชการอันเป็นกลไกของรัฐบาล ดูแลรับผิดชอบอยู่อย่างมากมายและกว้างขวาง และหน่วยงานราชการเหล่านั้นก็มีความพร้อมและเต็มใจในการที่จะให้หนังสือพิมพ์นำเสนอข้อมูล เพื่อเป็นการเผยแพร่หน่วยงาน อีกทั้งยังเป็นการได้รับความดีความชอบจากรัฐบาลในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพของรัฐบาลอีกด้วย

ในส่วนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ได้แยกรูปแบบการสร้างความชอบธรรม ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ บทความ จดหมาย และบทแสดงความคิดเห็น

จากการวิเคราะห์การใช้รูปแบบการนำเสนอ พบว่า ด้านการเมือง ใช้รูปแบบเนื้อหาที่เป็น “บทความ” มากที่สุด คือ 65.22 % ด้านเศรษฐกิจ ใช้รูปแบบการนำเสนอ “บทความ” มากที่สุด คือ 72.22 % ด้านสังคม ใช้รูปแบบการนำเสนอ “บทความ” มากที่สุดเช่นกัน คือ 55.66 %

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ได้นำมาใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้ตนเองมากที่สุด คือ บทความ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นรูปแบบพื้นฐานที่ง่ายที่สุด สะดวกที่สุด มีคนเขียนหลายคน จากทั้งในกองบรรณาธิการ และนักวิชาการ หรือผู้อำนวยการ ในหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ นอกจากนี้ รูปแบบอื่น เช่น บทแสดงความคิดเห็น ที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์เจ้าพระยามีเพียงคอลัมน์เดียวที่มอบนโยบายในการสร้างความชอบธรรม ให้กับรัฐบาลนายอินทร์ ภิรมย์ชัยร นั่นคือ คอลัมน์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นบทแสดงความคิดเห็นทางสังคม โดย “สี่แคว” หน้า 4

สำหรับจดหมายนั้น ไม่ปรากฏว่ามีในส่วนของสร้างความชอบธรรมทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความไม่จำเป็นในการใช้รูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้ การสร้างความชอบธรรม ทั้งในรูปแบบของบทความและบทแสดงความคิดเห็นให้ความสะดวก และอธิบายถึงข้อมูลเฉพาะ ได้ดีกว่า ส่วนจดหมายนั้น เป็นเพียงเสียงสะท้อนจากประชาชน ซึ่งไม่มีความหนักแน่น และเสี่ยงต่อการผิดพลาดของข้อมูลอีกด้วย

การวิเคราะห์หนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองนั้นพบว่า หนังสือพิมพ์เจ้าพระยามีการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง 3 ประเด็น คือ การเป็นองค์กรของรัฐบาล การทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชน และการได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สำหรับประเด็นที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การได้รับการสนับสนุนจากประชาชน 86.30 % และในส่วนของได้รับการสนับสนุนจากประชาชนนั้น มาจากจดหมาย 88.88 % อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองโดยการได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 ความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์เจ้าพระยากับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย

การวิเคราะห์หนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ในส่วนของการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับรัฐบาล นายอินทร์ ภิรมย์ชัยร ในหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาแล้วสร้างความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย ซึ่งก็คือ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ กับ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ พบว่า หนังสือพิมพ์เจ้าพระยามีความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ โดยขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐมากกว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

หนังสือพิมพ์เจ้าพระยานำเสนอเรื่องของรัฐบาลจนเกิดความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐ รวมทั้งหมด 34 เรื่อง โดยแบ่งออกเป็นประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีความขัดแย้งทางด้านการเมืองมากที่สุด คือ 67.65% รองลงมาคือ ด้านสังคม 17.65% และน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ 14.70% ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยอย่างหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพจะนำเสนอ

เรื่องการเมืองเป็นหลัก แต่ทว่ารัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นรัฐบาลในระบบอำนาจนิยม จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือในด้านกาให้ข่าวสารด้านการเมืองแก่หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์สยามรัฐจึงหันมาใช้วิธีการตรวจสอบรัฐบาลจากหนังสือพิมพ์รัฐบาล คือ หนังสือพิมพ์เจ้าพระยา โดยเน้นการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความบกพร่องของคณะรัฐบาล นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และหน่วยงานราชการ ดังนั้น หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาในฐานะหนังสือพิมพ์รัฐบาลจึงออกมาปกป้องรัฐบาล

การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาเกี่ยวกับเรื่องราวของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรที่มีความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีทั้งหมด 9 เรื่องโดยแบ่งออกเป็นประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีความขัดแย้งทางการเมืองมากที่สุด คือ 55.56 % รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความขัดแย้งเท่ากัน คือ 22.22 % ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ในเชิงปริมาณ อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาในเรื่องการนำเสนอเนื้อหาด้านการเมืองมากที่สุด เพราะในภาวะการณ์ของการปกครองในระบบอำนาจนิยม การได้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับรัฐบาลถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกใจประชาชน ประชาชนจะมองดูด้วยความศรัทธา เลื่อมใสในความกล้าหาญ และในความเสี่ยงสละเพื่อเสรีภาพในการนำเสนอความคิดเห็นอันเป็นเสรีภาพของประชาชน

ในขณะเดียวกัน การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในด้านการเมือง มักจะเป็นไปในแนวที่เรียกว่า “ปลอดภัยไว้ก่อน” คือ จะเป็นการเสียดสีรัฐบาลโดยใช้สำนวนโวหารของคอลัมนิสต์ ซึ่งในที่นี้คือ “ได้ฝุ่น” ที่มีความโดดเด่นที่สุด แม้จะขาดความต่อเนื่องและการหวังผลระยะยาวแบบเอาจริงเอาจังอย่างหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ซึ่งสร้างความสั่นคลอนให้แก่รัฐบาลมากกว่า จึงไม่แปลกที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์รายวันเพียงฉบับเดียวที่ไม่ถูกสั่งปิด และแน่นอนว่าหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาในฐานะหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลก็ได้ทำหน้าที่ในการปกป้องรัฐบาลอย่างเต็มที่

การที่หนังสือพิมพ์เจ้าพระยากล้าหาญที่จะโต้ตอบกับหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลด้วยบทความที่ใช้ถ้อยคำและสำนวนที่ก้าวร้าว รุนแรง เนื่องจากถืออภิสิทธิ์ในความเป็นหนังสือพิมพ์รัฐบาล ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงการเป็นสื่อมวลชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยมอย่างเด่นชัด

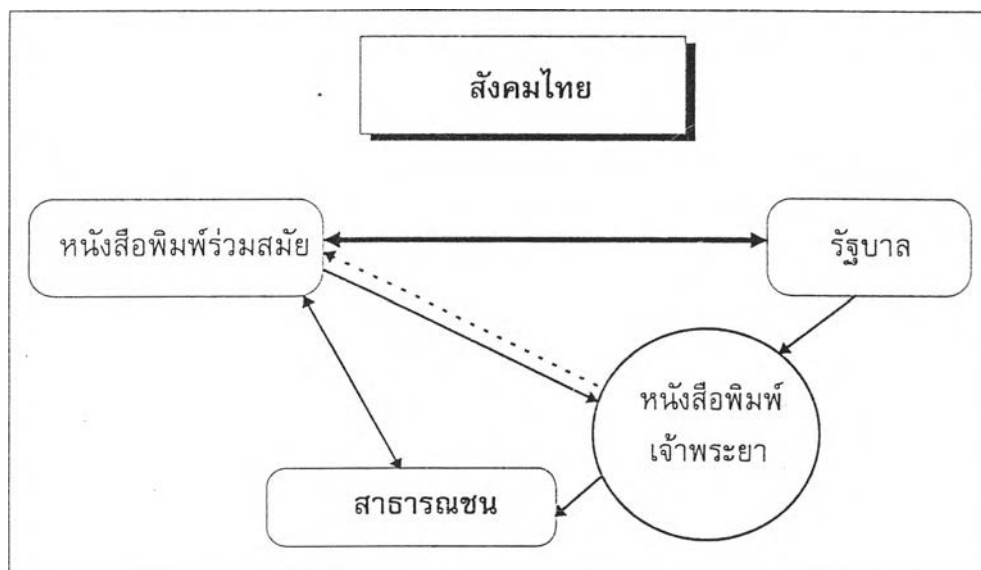
ในทางตรงกันข้าม หนังสือพิมพ์สยามรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของเอกชน กลับมีลักษณะที่สุขุม รอบคอบ สุภาพ และมีเหตุผล รู้จักสถานะและหน้าที่ของตนเอง และมีจิตวิญญาณประ

ซาธิปไตย อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์สยามรัฐถือตนว่ามี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นเจ้าของ จึงมีความกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็นที่รุนแรงด้วย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา การวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างกันแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐพยายามจะแสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาล้ำสมัยและไม่เป็นมืออาชีพ ไร้รสนิยม ขาดความเป็นตัวของตัวเอง อย่างไรก็ตามเนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณจึงไม่ได้โจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรงเท่าใดนัก ส่วนงานเขียนมักจะเป็นไปในลักษณะเกินจริงหรือใช้คำแสลงทันสมัยเพื่อดึงดูดความสนใจ ซึ่งหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาก็ได้วิพากษ์วิจารณ์โต้ตอบเพื่อรักษาเกียรติภูมิของตน

แบบจำลองของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาและหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย

กับบทบาทในสังคมไทย

อธิบายแบบจำลอง

รัฐบาลนายอินทร์ กรีวิเชียร ซึ่งเป็นรัฐบาลในระบบอำนาจนิยมได้รับการถ่ายโอนอำนาจจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ออกหนังสือพิมพ์รัฐบาลเต็มรูปแบบชื่อ “เจ้าพระยา” เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาล และได้ตอบกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยที่คอยตรวจสอบรัฐบาล

จะเห็นว่าลูกศรที่ลากโยงจากรัฐบาลมายังหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาเป็นไปในแบบการสื่อสารทางเดียว กล่าวคือ หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาทำหน้าที่เป็นเพียงกลไก หรือกระบอกเสียงของรัฐบาลเท่านั้นและในขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาก็ได้ดำเนินการติดต่อสื่อสารในแบบทางเดียวกับสาธารณชนเช่นกัน คือทำหน้าที่นำนโยบายของรัฐบาลมาเผยแพร่ให้กับประชาชน ในขณะที่ประชาชนมีปฏิภิกิริยาโต้กลับน้อยมากหรือแทบจะไม่มี เพราะรัฐบาลในระบบอำนาจ

นิยมดำเนินนโยบายในลักษณะสั่งสอน และประชาชนมีหน้าที่รับฟังและปฏิบัติตามอย่างเรียบร้อย ปราศจากความกระด้างกระเดื่อง

เช่นเดียวกัน สังคมไทยในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของเอกชนและประชาชนทำหน้าที่รายงานข่าว ความคิดเห็น ชุติภัยความไม่ชอบมาพากลของรัฐบาลไปสู่ประชาชน หรือสาธารณชน ในขณะที่เดียวกันก็รับทราบความคิดเห็นของสาธารณชน สิ่งที่ประชาชนต้องการรับรู้และสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐบาลโดยที่ประชาชนมีอิสระเต็มที่ ในการสร้างปฏิภิกิริยาโต้ตอบกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย คือเป็นการติดต่อสื่อสารกันในแบบสองทาง สิ่งเกิดจากลูกค้ำที่เชื่อมโยงระหว่างหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยกับสาธารณชนจะมีหัวลูกศรโยงไปมาระหว่างกัน

ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลกับหนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ก็มีการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยที่เสนอข่าวและความคิดเห็นอันเป็นการกระทบหรือทำลายต่ออำนาจรัฐ เมื่อเห็นว่าหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวกระทำใน “สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา” รัฐบาลจะใช้กฎหมายและอำนาจรัฐโต้ตอบตามความหนักเบา ทำการดักเตือน การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยกระทำทั้งระยะสั้นและระยะยาวโดยไม่มีกำหนด

ท้ายสุด หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาซึ่งถูกกำหนดบทบาทให้เป็นกลไก และเป็นสื่อกลางที่รัฐบาลได้ใช้เพื่อเผยแพร่ ข่าวสาร ความคิดเห็น และผลงานของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เพราะรัฐบาลรู้ดีว่าตนเองเป็นเพียงแค่ “เนื้อหอย” ย่อมต้องอ้างเสียงประชาชนเพื่อให้ “เปลือกหอย” ซึ่งหมายถึงสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจที่แท้จริงเห็นดีเห็นงามถึงความชอบธรรมดังกล่าว เพราะคาดหวังเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจในการบริหารประเทศต่อไปได้อีก

ในส่วนของความสัมพันธ์กับประชาชนนั้น หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาแม้จะเป็นสื่อกลางของรัฐบาลกับประชาชน แต่หนังสือพิมพ์เจ้าพระยามีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลมากกว่าประชาชน ด้วยเหตุผลที่ว่า “รัฐบาลคือนาย และประชาชนคือผู้ที่ถูกปกครองและสั่งสอน” ตลอดจนถึงเชื่อฟังตามหลักการของระบอบอำนาจนิยม

ด้วยความเป็นฝักเป็นฝ่ายกับรัฐบาล และความสัมพันธ์ในเชิงได้เปรียบกับประชาชน หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาจึงไม่สามารถเลี่ยงความขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยได้ หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาต้องเป็นฝ่ายรับทุกประเด็นที่ถูกกล่าวหาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล และพาดพิงถึงตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปิดเกมรุกของหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยต่อหนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ในขณะที่หนังสือพิมพ์เจ้าพระยาก็ตอบโต้หนังสือพิมพ์ร่วมสมัย โดยอ้างอิงอำนาจรัฐบาลและเสียงสนับสนุนจากประชาชนเป็นแรงเสริมจนเกิดตำนาน “สงครามปากกา” อีกสงครามหนึ่งในวงการหนังสือพิมพ์

การสิ้นสุดของหนังสือพิมพ์เจ้าพระยาอ่อมเป็นบทสรุปที่เห็นได้ชัดแจ้งของหนังสือพิมพ์
รัฐบาลว่าไม่อาจยั่งยืนอยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการ คือ

1. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับข่าวหน้าหนึ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความชอบ
ธรรมของรัฐบาล ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์เท่านั้น หากมี
การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญกับหนังสือพิมพ์ที่เป็นกรณีศึกษาเพิ่มเติม จะทำ
ให้งานวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย